

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการ เป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานของมหาวิทยาลัย จากแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ถ้าองค์กรมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีคุณภาพ มีความโปร่งใส มีการกระจายอำนาจบุคลากร ภายในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหาร มีการจัดระบบการตรวจสอบ การจัดระบบการเงิน และการจัดสรรงบประมาณ ที่มีเสถียรภาพ พร้อมทั้งมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า คุ่มประโยชน์ ด้วยการส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี การระดมทรัพยากร และการปรับปรุงระบบการบริหารภายในหน่วยงาน ให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย จะสามารถช่วยส่งเสริมสถาบันให้จัดระบบการบริหารที่เอื้อต่อความเป็นเลิศ ทั้งในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารการเงิน และการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เหมาะสมกับการพัฒนาของแต่ละสถาบัน ดังนั้นการศึกษาถึงวิธีการพัฒนาระบบคุณภาพทางด้านการบริหารงานวิชาการจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการบริหารภายในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในโลกยุคแห่งไร้พรมแดน ที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทั้งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีทางการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้เกิดแนวความคิดในเรื่องของการบริหารจัดการแบบใหม่ ที่เน้นในเรื่องของการบริหารงาน แบบมีการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการดำเนินงาน และการบริหารงานขององค์กร เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานในระดับสากล ด้วยการพัฒนาโครงสร้างของการบริหารที่มีความยืดหยุ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และเป็นระบบที่มีเอกภาพเชิงนโยบายคือมีความเป็นอิสระ และคล่องตัวในการบริหารจัดการในทุกๆ ด้าน ทั้งมีเสถียรภาพทางด้านวิชาการ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 36 , 2542) การบริหารงานบุคคล บริหารการเงิน และงบประมาณ ที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และได้รับการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการรองรับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนของชุมชน และประเทศชาติ ตลอดจนการมีเสถียรภาพทางด้านงบประมาณที่เพียงพอ เหมาะสมในการจัดการทางการศึกษาให้มีคุณภาพ อีกทั้งทรัพยากรบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา ยังจะได้รับการสร้างและพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการมีระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐานในระดับสากลที่เอื้ออำนวยให้การบริหารงานวิชาการ และการวิจัยเป็นที่ยอมรับจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยได้รับความร่วมมือกันในลักษณะเครือข่าย และการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม สามารถแข่งขันต่อนานาชาติระดับโลกได้ เป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งกระบวนการ ทางการบริหารงานภายในองค์กรมี

ลักษณะที่ดี และเหมาะสม จะช่วยให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถสูง ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ และมีความเป็นผู้นำในการใช้เทคนิคที่มุ่งเน้นคุณภาพ โดยเฉพาะการบริหารสถาบัน ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงที่มีการปฏิรูประบบการบริหารงานวิชาการ โดยการกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่ง ในนโยบายสำคัญของมหาวิทยาลัย (พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย, 2540) ดังนั้นการให้ความสนใจศึกษางานทางด้านวิชาการจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยให้มีทิศทางหรือปรับเปลี่ยนทิศทางของแนวทางกระบวนการ ที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐานในระดับสากล ที่มุ่งเน้นในเรื่องของคุณภาพเป็นสำคัญ และถือเป็นเป้าหมายหลักของทุกองค์กร ซึ่ง Joseph Juran (อ้างใน สุวิมล ราชธนบริบาล, 2541) ได้เรียกศตวรรษนี้ว่า ศตวรรษแห่งคุณภาพ

การบริหารจัดการ เป็นกลไกในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นพันธกิจและภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาและของประเทศ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2544) จะต้องมีการได้รับการแก้ไขปรับปรุงในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องของบุคลากร อาทิเช่น ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน ระบบวิธีการปฏิบัติงาน และระบบงานเอกสารต่างๆ การที่ไม่สามารถขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง หรือในเรื่องของประสิทธิภาพในด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับเรื่องของโครงสร้าง และระบบการบริหารที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการขยายโอกาส และการพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น จนสามารถเทียบเท่าได้ในระบบมาตรฐานสากล ตามแนวคิดการปฏิรูปทางโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, กันยายน 2543) เนื่องจากความต้องการในการเพิ่มคุณภาพทางการศึกษาในทุกๆระดับ ด้วยการจัดให้มีกลไกประกันคุณภาพทางการศึกษา พร้อมทั้งมีการพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน เหมาะสำหรับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่จะให้คนทุกคนสามารถคิดวิเคราะห์บนหลักการของเหตุผล มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นักการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายในการผลิตบัณฑิต โดยเน้นว่าบัณฑิตในยุคนี้ควรมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ มีความสามารถในการสื่อสาร (Communication) ได้แก่ ภาษาประจำชาติ ภาษาสากล และภาษาคอมพิวเตอร์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ได้แก่ สามารถวิเคราะห์แยกส่วนวินิจฉัยปัญหาและแก้ไขปัญหาได้ มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Individual study) ได้แก่ การรู้จักแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ตลอดเวลา และประการสุดท้าย คือ มีความสามารถในด้านการจัดการ (Management) ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีคุณธรรม และจริยธรรม ในการปกครองและดำเนินงาน (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2542) อีกทั้ง มีโลกทัศน์กว้าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐบาลเองมีนโยบายในการปรับระบบการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการจัดการ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) เพราะภาครัฐมีความเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษา หรือ

มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรประเภทหนึ่งของสังคม ที่ทำหน้าที่เป็น मुखปัญหาหรือสมองของชาติ มีภารกิจในการสอน การถ่ายทอด การวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้ การบริการทางด้านวิชาการแก่สังคม การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง ตลอดจนการทำนุบำรุง สืบสานสร้างสรรค์พร้อมทั้งเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับสูง การศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกันในการจัดการทางการศึกษาในทุกๆระดับ (พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2543 : สุชาติ ตันธนะเดชา, (2542)

สำหรับการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ตามแนวคิดของคอร์สัน (Corson,1975 อ้างใน ไพฑูริย์ สินลารัตน์, (2542) มี 2 ประการคือ การบริหารงานวิชาการ และการบริหารการบริการและธุรการ สำหรับด้านการบริหารงานวิชาการ บางแห่งจะประสบปัญหาสภาวะวิกฤตทั้งภายในและภายนอกสถาบันโดยที่ปัญหายากนอกมักเกิดจากนโยบายของรัฐบาลการเมือง การลงทุน หรือกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมและแผนการศึกษาของชาติ ส่วนปัญหายากภายในมักเกิดจากพระราชบัญญัติ ของสถาบัน ในระบบการบริหารจัดการที่ไม่คล่องตัว การขาดการกระจายอำนาจจากสภามหาวิทยาลัย (สุธรรม อารีกุล, 2540) ดังนั้นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็น เป็นอย่างยิ่ง ที่จะส่งผลสะท้อนต่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ คือมหาวิทยาลัย จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการโดยเฉพาะทางด้านการบริหารงานวิชาการที่ดี และมีคุณภาพ เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีความสามารถ ก้าวทันต่ออนาคต อาชวะประเทศได้ในระดับสากล โดยเฉพาะท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคนี้ ที่ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยของไทย ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในการปรับตัวให้เท่าทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของยุคที่มีการแข่งขันสูง ดังเช่นปัจจุบันนี้

ความต้องการในเรื่องของคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นสิ่งอันพึงปรารถนาของทุกวงการ ไม่ว่าจะทางด้านธุรกิจหรือทางการศึกษา (กนก วงศ์ตระหง่าน, 2537) ซึ่งหน่วยงานที่สำคัญๆ ต่างๆ โดยเฉพาะทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่คอยทำหน้าที่ในการกำกับดูแล และรักษามาตรฐานทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมีภารกิจหลัก ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ การบุกเบิกแสวงหา การทำนุบำรุงรักษา การถ่ายทอด และการใช้ประโยชน์จากความรู้ (สุกัญญา โสมวิไลกุล, 2543) ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งการทำวิจัยและอุดมศึกษา อันเป็นหัวใจสำคัญของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (วรภกรณ์ บวรศิริ, 2543) ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล รวมทั้งสนองนโยบายของรัฐบาลตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฯ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา และคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ สืบต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) โดยอย่างน้อยให้ได้มาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกันในทุกสถาบัน สำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ จึงได้ประกาศนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย และการกำหนดปัจจัยสำคัญที่จะนำมาซึ่งคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพขององค์ประกอบที่เกี่ยวกับคุณภาพของการบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการวิจัยของสถาบัน เพื่อให้สอดคล้อง ตรงตามนโยบายดังกล่าว มหาวิทยาลัยไทยจึงควรตระหนักในเรื่องของการบริหารจัดการ โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการ ถ้ามีระบบการควบคุมคุณภาพที่ดี ระบบการดำเนินการปฏิบัติที่ดี มีประสิทธิภาพ จะกลายเป็นจุดที่สำคัญยิ่ง อันจะส่งผลไปยังมาตรฐานทางด้านอื่นๆ ต่อไปด้วย

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อทำการพัฒนาระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อพัฒนาระบบคุณภาพที่ดี และเหมาะสม ตลอดจนทำการสำรวจและศึกษา ขั้นตอน กลไก ในการดำเนินงานภายในบัณฑิตวิทยาลัยของสถาบันในด้านต่างๆ พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการ ว่าเป็นอย่างไบบ้าง เพื่อนำเสนอระบบคุณภาพที่ดี มีประโยชน์ และมีประสิทธิภาพต่อการบริหารงานวิชาการดังกล่าวโดยทางบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาและการปรับปรุงทางด้านการบริหารงานวิชาการขององค์กร ให้เป็นไปในแนวทางที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนาระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ
2. พัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารงานวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ
3. ตรวจสอบระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนา ระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ทำการเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรีบัณฑิต (เปิดสอนเต็มรูปแบบในทุกระดับทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก) ซึ่งครอบคลุม 17 มหาวิทยาลัย (ทั้ง 17 แห่ง มีจำนวน 2 แห่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ไม่มีหน่วยงานบัณฑิตวิทยาลัยแยกออกเป็นอิสระ คือ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี) ดังนั้น จำนวนมหาวิทยาลัยของรัฐที่ผู้วิจัย

ทำการศึกษาในครั้งนี้ มีจำนวน 15 แห่ง โดยเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 7 แห่ง และมหาวิทยาลัยที่อยู่ในต่างจังหวัดจำนวน 8 แห่ง

- สถาบันที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 8 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

- สถาบันที่อยู่ในต่างจังหวัดจำนวน 7 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. พัฒนาตัวบ่งชี้เฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย ในมหาวิทยาลัยของรัฐ

3. ทดสอบระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการโดยวิธีการทดลองสอบถามความเหมาะสมในการใช้ระบบคุณภาพและตัวบ่งชี้คุณภาพ เฉพาะที่บัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ แห่งใดแห่งหนึ่ง จำนวน 1 แห่ง โดยทำการทดสอบระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการ ที่จัดโปรแกรมการศึกษา หลักสูตรระดับปริญญาโทบัณฑิตและระดับปริญญาตรีบัณฑิต อย่างละ 1 หลักสูตร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดการ การวางแผน หรือการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับห้องกับงานวิชาการให้เป็นระบบ มีความชัดเจน และทำงานเชื่อมโยงกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัย ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย หมายถึง การจัดการ การวางแผน หรือการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับห้องกับงานวิชาการให้เป็นระบบ มีความชัดเจน และทำงานเชื่อมโยงกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัย ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ 12 ด้าน ได้แก่ 1) ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ ทิศทางนโยบาย และ การวางแผนการดำเนินงานทางด้านการบริหารการจัดการศึกษา และ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา 2) การบริหารจัดการทรัพยากร และงบประมาณ 3) การพัฒนาองค์ความรู้ การให้ความร่วมมือ การสนับสนุนและการให้บริการทางวิชาการสู่สังคม อย่างมีคุณภาพ 4) การบริหารและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ระดับบัณฑิตศึกษา 5) การบริหาร การพัฒนา การปรับปรุง การประเมินหลักสูตร และ การนำไปใช้ 6) การบริหารกิจการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาคุณภาพ การ

ส่งเสริม และ การสนับสนุนกิจกรรม นิสิต / นักศึกษา 7) การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการที่ดี และมีประสิทธิภาพ 8) การบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาบุคลากร อาจารย์ และ การผลิตบัณฑิต 9) การศึกษาค้นคว้าและ การพัฒนาคุณภาพ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ 10) การรักษามาตรฐานคุณภาพทั่วไป การประสานงานและกลไกการควบคุมคุณภาพทางด้านวิชาการและวิจัย 11) การวัด การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร การประเมินคุณภาพบัณฑิต การติดตามผลทางการศึกษา และการควบคุมให้มีมาตรฐาน 12) สภาพแวดล้อม บรรยากาศในการเรียนรู้ การทำนุ บำรุง ส่งเสริม ศิลปะ และ วัฒนธรรมไทยเพื่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตศึกษา

ระบบคุณภาพ หมายถึง วิธีการบริหารจัดการที่เน้นกระบวนการในการทำงานอย่างมีคุณภาพ ในทุกองค์ประกอบที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และ ผลลัพธ์ (Output) ในภาพรวมทั้งหมดขององค์กร รวมถึงการแสดงลักษณะความสัมพันธ์ร่วมกันขององค์ประกอบเหล่านั้น โดยมีลักษณะของการดำเนินงานที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง หรือเกิดประสิทธิภาพขึ้นมาได้สูงสุด เพื่อเตรียมการเข้าสู่ระบบรางวัลคุณภาพของสหรัฐอเมริกา (Malcom Baldrige National Quality Award : MBNQA) ที่ประกอบด้วยข้อกำหนด 7 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพะผู้นำ 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน นิสิต / นักศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง และตลาด 4) การวัดผล การวิเคราะห์ สารสนเทศ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นคณาจารย์ และบุคลากร 6) การจัดการกระบวนการศึกษาและการสนับสนุน และ 7) ผลลัพธ์ด้านผลการดำเนินงานขององค์กร

บัณฑิตวิทยาลัย หมายถึง หน่วยงานที่แยกลักษณะเป็นองค์กรอย่างชัดเจน มีหน้าที่โดยเฉพาะ ในการรับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนและการวิจัยในสาขาต่างๆในระดับบัณฑิตศึกษา ตลอดจนทำหน้าที่เป็นหน่วยงานควบคุมมาตรฐานทางด้านวิชาการ การประสานงาน และการสนับสนุนการดำเนินงานของภาควิชาต่างๆที่ทำการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งสังกัดอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนหลักสูตร ระดับปริญญาตรีบัณฑิต (เปิดสอนเต็มรูปแบบ ในทุกระดับ ทั้งระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก)

มหาวิทยาลัยของรัฐ หมายถึง สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตร ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งครอบคลุม 15 สถาบัน คือ

- สถาบันที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 8 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

- สถาบันที่อยู่ในต่างจังหวัดจำนวน 7 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ

หมายถึง สารสนเทศ ข้อความรายละเอียดที่ใช้ชี้หรือบอกถึง ลักษณะของการบริหารงานวิชาการ หรือความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้คุณภาพปัจจัยนำเข้า (Input) ตัวบ่งชี้คุณภาพปัจจัยกระบวนการ (Process) และตัวบ่งชี้คุณภาพปัจจัยผลผลิต (Output) และปัจจัยผลลัพธ์ (Outcome)

เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติสหรัฐอเมริกา

(Malcom Baldrige National Quality Award : MBNQA)

หมายถึง มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับนับถือกันอย่างสูงภายในวงการบริหารคุณภาพสำหรับองค์กรแต่ละแห่ง โดยใช้รางวัลเป็นเครื่องหมาย เพื่อแสดงถึงลักษณะความเป็นเลิศในการบริหารจัดการขององค์กรที่มีคุณภาพ ซึ่ง รูปแบบระบบรางวัลคุณภาพ จะประกอบด้วยข้อกำหนด 7 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน นิสิต / นักศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง และตลาด 4) การวัดผล การวิเคราะห์ สารสนเทศ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นคณาจารย์ และบุคลากร 6) การจัดการกระบวนการศึกษาและการสนับสนุน และ 7) ผลลัพธ์ด้านผลการดำเนินงานขององค์กร

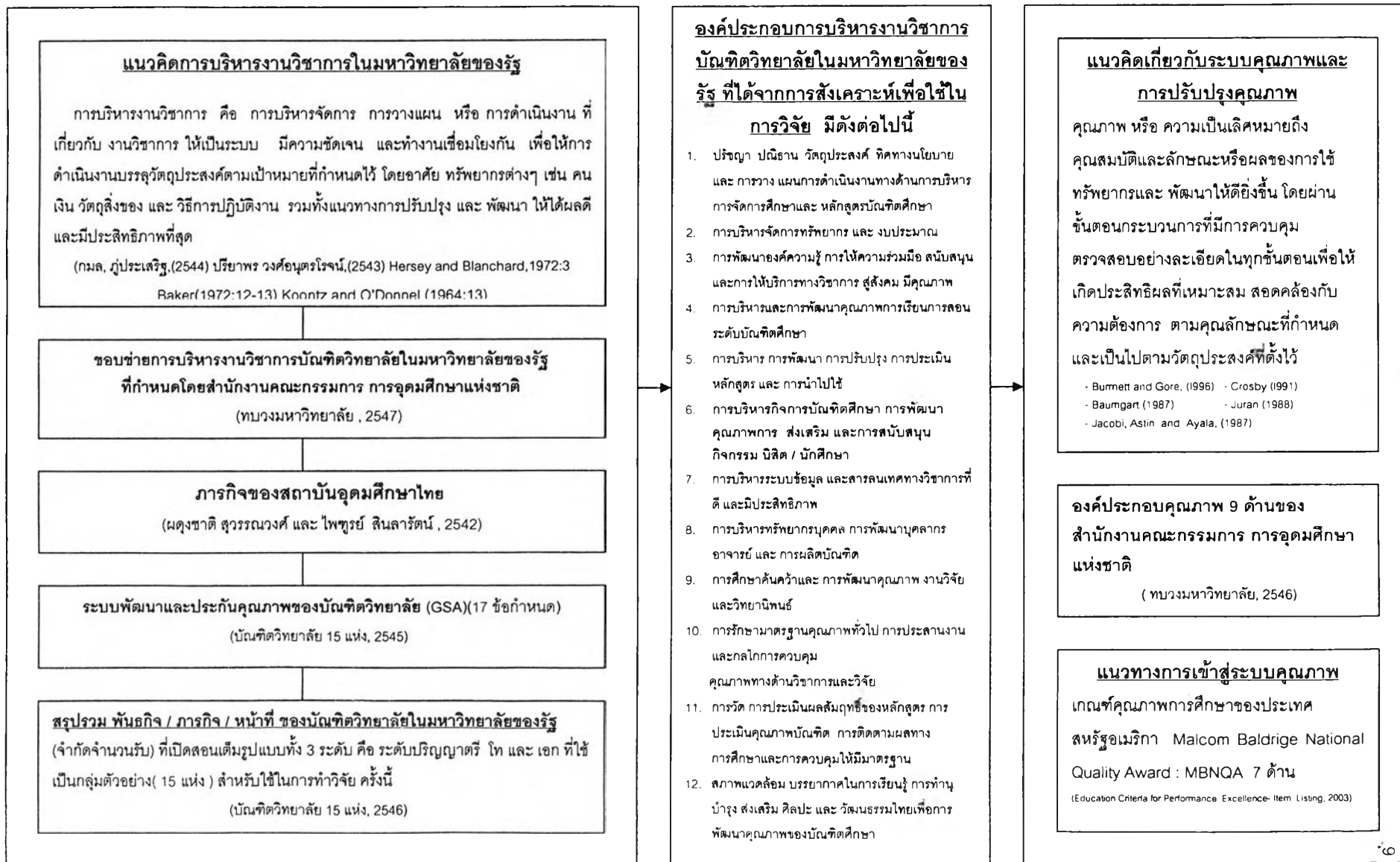
ระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ

หมายถึง ระบบการทำงานอย่างมีคุณภาพในทุกกระบวนการที่เกิดขึ้น ในการปฏิบัติงานด้านการจัดการ การวางแผน หรือการดำเนินงาน ที่เกี่ยวกับข้องกับงานวิชาการ มีความชัดเจน และทำงานเชื่อมโยงกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัย ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุ สิ่งของและวิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวทางการปรับปรุงและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการปฏิบัติงานดำเนินการกระทำเป็นระบบ ระเบียบ มีแบบแผน

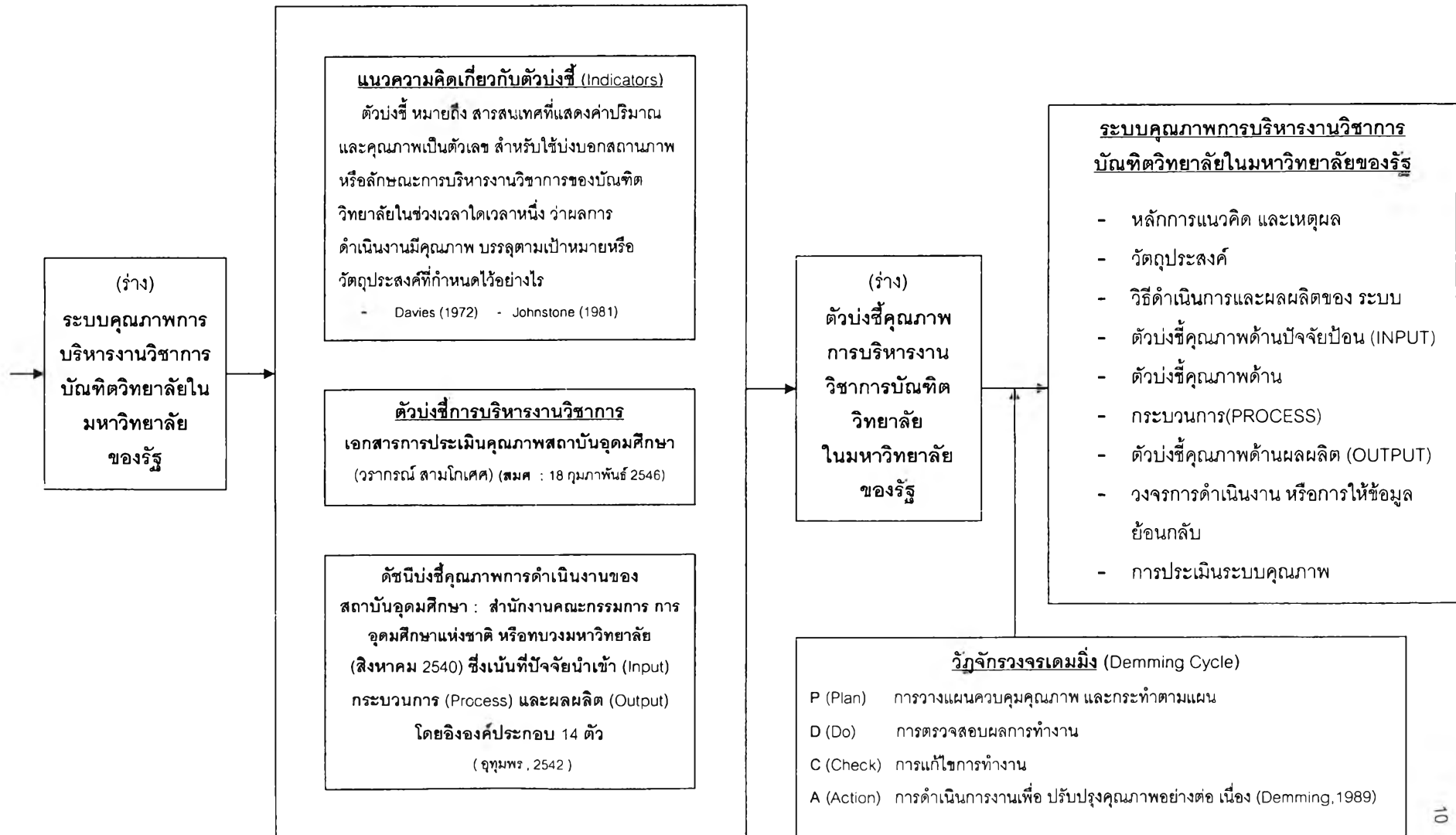
เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ ตามนโยบาย เป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ สามารถตอบสนอง ภารกิจ พันธกิจ และ หน้าที่ พร้อมทั้งการได้ผลผลิต หรือผลลัพธ์ คือ บัณฑิตที่มีคุณภาพ ตามความต้องการ และความพึงพอใจของตลาดที่เป็นผู้ใช้บริการบัณฑิต เพื่อเตรียมการตามรูปแบบของการเข้าสู่ระบบ รางวัลคุณภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ 12 ด้าน ได้แก่ 1) ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ ทิศทางนโยบาย และ การวาง แผนการดำเนินงานทางด้านการบริหารการจัดการศึกษา และ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา 2) การบริหารจัดการทรัพยากร และงบประมาณ 3) การพัฒนาองค์ความรู้ การให้ความร่วมมือ การสนับสนุนและการให้บริการทางวิชาการสู่สังคม อย่างมีคุณภาพ 4) การบริหาร และการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ระดับบัณฑิตศึกษา 5) การบริหาร การพัฒนา การปรับปรุง การประเมินหลักสูตร และ การนำไปใช้ 6) การบริหารกิจการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาคุณภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนกิจกรรม นิสิต / นักศึกษา 7) การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทาง วิชาการที่ดี และมีประสิทธิภาพ 8) การบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาบุคลากร อาจารย์ และ การผลิตบัณฑิต 9) การศึกษาค้นคว้าและ การพัฒนาคุณภาพ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ 10) การรักษา มาตรฐานคุณภาพทั่วไป การประสานงานและกลไกการควบคุมคุณภาพทางด้านวิชาการและวิจัย 11) การวัด การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร การประเมินคุณภาพบัณฑิต การติดตามผลทางการศึกษา และการควบคุมให้มีมาตรฐาน 12) สภาพแวดล้อม บรรยากาศในการเรียนรู้ การทำนุ บำรุง ส่งเสริม ศิลปะ และ วัฒนธรรมไทยเพื่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตศึกษา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย แสดงรายละเอียดของกรอบแนวคิด ดัง แผนภูมิ ที่ 1 ในหน้าถัดไป

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง " การพัฒนาระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ "

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง " การพัฒนาระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ " (ต่อ)

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดที่ใช้สำหรับการวิจัย

- **แนวคิดการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ**

การบริหารงานวิชาการ (Academic Administration) เป็นการบริหารการพัฒนาคุณภาพการบริหาร การจัดการ โดยทำการจัดกิจกรรมทุกอย่าง ที่เกี่ยวกับการปรับปรุง การพัฒนา ทางด้านการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน การบริหารเป็นงานที่ปฏิบัติกับบุคคล และเป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการอาศัยปัจจัยทั้งหลาย คือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

สรุป การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดการ การวางแผน หรือการดำเนินงาน ที่เกี่ยวกับข้องกับงานวิชาการให้เป็นระบบ มีความชัดเจน และทำงานเชื่อมโยงกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัย ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ 12 ด้าน ได้แก่ 1) ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ ทิศทางนโยบาย และ การวาง แผนการดำเนินงานทางด้านการบริหารการจัดการศึกษาและ หลักสูตร บัณฑิตศึกษา 2) การบริหารจัดการทรัพยากร และงบประมาณ 3) การพัฒนาองค์ความรู้ การให้ความร่วมมือ การสนับสนุนและการให้บริการทางวิชาการสู่สังคม อย่างมีคุณภาพ 4) การบริหารและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ระดับบัณฑิตศึกษา 5) การบริหาร การพัฒนา การปรับปรุง การประเมินหลักสูตร และการนำไปใช้ 6) การบริหารกิจการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาคุณภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนกิจกรรม นิสิต / นักศึกษา 7) การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการที่ดี และมีประสิทธิภาพ 8) การบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาบุคลากร อาจารย์ และ การผลิตบัณฑิต 9) การศึกษาค้นคว้าและ การพัฒนาคุณภาพ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ 10) การรักษามาตรฐานคุณภาพทั่วไป การประสานงานและกลไกการควบคุมคุณภาพทางด้านวิชาการและวิจัย 11) การวัด การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร การประเมินคุณภาพบัณฑิต การติดตามผลทางการศึกษาและการควบคุมให้มีมาตรฐาน 12) สภาพแวดล้อม บรรยากาศในการเรียนรู้ การทำนุ บำรุง ส่งเสริม ศิลปะ และ วัฒนธรรมไทยเพื่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตศึกษา

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในประเทศ

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการภายในประเทศ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ นโยบาย และ ปรัชญาวิชาการบริหาร การวางแผนงานวิชาการ การบริหารหลักสูตร งานหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การบริหารการจัดดำเนินงาน การจัดบริการการเรียนการสอน ประมวลผลการสอน การพัฒนาการสอน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การพัฒนาอาจารย์ทางด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากรทางการสอน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน

รวมทั้งการจัดครูเข้าสอน งานเกี่ยวกับการ ทำโครงการสอน แผนการสอนวิชาต่างๆ การบริหารการวัด และการประเมินผลการเรียน การบริหารการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน งานวัสดุ ประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอน การบริหารการวิจัยและพัฒนา การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ การวัด การประเมินผล และการติดตามผลการเรียน การศึกษา การประเมินผลงานวิชาการ การนำเอาปัญหา มาวิเคราะห์และปรับปรุงพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพมากขึ้น งานนิเทศการศึกษา ตารางสอน อุปกรณ์การศึกษา การจัดทำอุปกรณ์การสอน การจัดทำคู่มืออาจารย์ การจัดผู้เข้าสอน งานส่งเสริมการสอนงานประชุมอบรมทางวิชาการ งานห้องสมุด การจัดห้องสมุด งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การบริหารสถานศึกษาการสอนภายใน การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ ความสัมพันธ์ทางวิชา การระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา งานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร งานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ งานการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน และ งานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และงานโครงการทางวิชาการอื่นๆ

ขอบข่ายการบริหารงานด้านวิชาการในต่างประเทศ

ขอบข่ายการบริหารงานด้านวิชาการในต่างประเทศ หมายถึง ลักษณะการบริหารที่มีพื้นฐานอยู่บนระบบอาจแสดงให้เห็นได้ถึงความรับผิดชอบของแต่ละสถาบัน รวมถึงการรับนักศึกษา การมีหลักสูตรที่ดี มีวุฒิการศึกษา มีบุคลากร มีงานจัดโปรแกรมการสอน การปฏิบัติตามโปรแกรม การติดตามการเรียนการสอน การบริหารการสอน การกำหนดการศึกษา วิธีปฏิบัติ และข้อกำหนดต่างๆ งานหลักสูตร วุฒิการศึกษา และงานคณาจารย์ โดยมีขอบเขตของการวางแผนงานด้านวิชาการที่ครอบคลุมถึงเนื้อหา วิธีการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมาย นโยบายและทรัพยากรต่างๆ ของมหาวิทยาลัย โดยมีความเหมาะสมกับสภาพของอาคารสถานที่ ความสะดวกทางกายภาพ และข้อกำหนดทางด้านงบประมาณ การวางแผนด้านงานวิชาการช่วยบ่งชี้ความต้องการเพื่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดระเบียบงานด้านวิชาการ ขอบข่ายทั่วไป หรือเป้าหมายและวัตถุประสงค์ นอกจากนั้นนโยบายงานด้านวิชาการจะเป็นตัวกำหนดโปรแกรมทางวิชาการและเป็นแนวทางในการวางแผนงาน สามารถกระตุ้นและนำกลับไปสู่การจัดระเบียบทางวิชาการ พร้อมการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว

แนวคิดการบริหารงานวิชาการในมหาวิทยาลัยของรัฐ

การบริหารงานวิชาการ คือ การบริหารจัดการ การวางแผน หรือ การดำเนินงาน ที่เกี่ยวกับงานวิชาการ ให้เป็นระบบ มีความชัดเจน และทำงานเชื่อมโยงกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัย ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และ วิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวทางการปรับปรุง และ พัฒนา ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด โดยมี ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัย ตามแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ 1) ปรัชญา ปณิธาน

วัตถุประสงค์ นโยบาย และการวาง แผนการดำเนินงาน 2) การบริหารการเรียนการสอน 3) การบริหาร การพัฒนาหลักสูตร และการนำไปใช้ 4) การบริหารกิจกรรม นิสิต / นักศึกษา 5) การบริหารบุคลากร การพัฒนาอาจารย์ 6) การวัด การประเมินผล และการติดตามผล 7) การศึกษาค้นคว้า วิจัย และ พัฒนา 8) การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการ 9) การรักษามาตรฐานและกลไกการควบคุม คุณภาพ และ 10) การสนับสนุนและการให้บริการทางวิชาการ

พันธกิจบัณฑิตวิทยาลัยของสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา หรือทบวงมหาวิทยาลัย
สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา ได้กำหนดพันธกิจสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้

1. บัณฑิตวิทยาลัยทบวงมหาวิทยาลัย (Graduate School) หมายถึง หน่วยงานภายใน มหาวิทยาลัยที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ มี ภารกิจหน้าที่หลัก ดังนี้

1. ด้านการประสานงานและให้ความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา
2. รักษามาตรฐานระดับบัณฑิตศึกษา และ การจัดหลักสูตร สหสาขาวิชา
3. ทำหน้าที่จัดหางบประมาณ เพื่อดำเนินการ จัดการศึกษา และแสวงหาทุนจากแหล่งอื่นๆ นอกจากงบประมาณ เพื่อดำเนินการจัดการศึกษา และเพื่อส่งเสริมการวิจัย

โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. จะต้องมีการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ไม่น้อยกว่า 6 หลักสูตร กระจายอยู่ในคณะต่างๆ หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ การเรียนการสอนและดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. มีความพร้อม หรือมีแผนการเตรียมความพร้อมทางด้านบุคลากร อาคาร สถานที่ และ ทรัพยากรอื่นๆ แล้ว

ภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย

- ศึกษา ค้นคว้า และ วิจัย
- ผลิตบุคลากรหรือบัณฑิต
- บริการทางวิชาการ และ
- ทำนุ บำรุง ส่งเสริม ศิลปะ และ วัฒนธรรม

สรุปรวม พันธกิจ / ภารกิจ / หน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ (จำกัดจำนวนรับ)

การเปิดสอนเต็มรูปแบบทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรี โท และเอก จำนวน 15 แห่ง

1. วางนโยบาย และแผนงาน ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา หลักสูตร และการประกันคุณภาพ ให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย
2. ส่งเสริม สนับสนุน และรับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการวิจัยในสาขาต่างๆ ในระดับบัณฑิตศึกษา
3. ส่งเสริมให้มีการสร้าง การพัฒนา และ ปรับปรุง หลักสูตร ให้มีความทันสมัย เพื่อการก้าวเข้าสู่ระดับสากล และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบัน อนาคต
4. ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนานิสิตหรือนักศึกษา และการเตรียมความพร้อม ให้ทันกับความต้องการของสังคม
5. สนับสนุน และ กำกับมาตรฐาน ในการผลิตบัณฑิต ที่มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ตามมาตรฐานสากล
6. ดำเนินการประเมินผล การสรุปผลทางการศึกษาวิจัย การติดตามผล และการควบคุม การศึกษาชั้นบัณฑิตศึกษาให้มีมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน
7. เป็นศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้ การประยุกต์ผลงานวิจัย การประสานงาน และ การสนับสนุน ทางด้านวิชาการ
8. พัฒนาโครงสร้างระบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารงาน ที่ดี มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม โปร่งใส และ ตรวจสอบได้
9. การบริหารงานทั่วไปและงบประมาณ
10. ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และความก้าวหน้าทางวิชาการในสาขาวิชาต่างๆ พร้อมทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์ และ แนวทางในการปฏิบัติ เพื่อการควบคุม กำกับ และรักษา มาตรฐานทางด้านวิชาการและวิจัย
11. พัฒนา ส่งเสริม การถ่ายทอดความรู้ ทางเทคโนโลยีหลายๆ รูปแบบ และ การให้บริการ ทางวิชาการ สู่สังคม อย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งมีการขยายโอกาสทางการศึกษา ไปสู่ภูมิภาค ปัญหาท้องถิ่น
12. สนับสนุนกิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมไทย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา คุณภาพของบัณฑิตศึกษา

ระบบพัฒนาและประกันคุณภาพของบัณฑิตวิทยาลัย (GSA) (17 ข้อกำหนด) ประกอบด้วย

1. ทิศทางนโยบายของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
2. การบริหารกิจการบัณฑิตศึกษา
3. การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร
4. การบริหารทรัพยากร
5. การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล
6. การบริหารสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
7. ระบบสารสนเทศ
8. การรับเข้าศึกษา
9. การพัฒนาคุณภาพนิสิตระหว่างศึกษา
10. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการวิจัย
11. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้
12. คุณภาพวิทยานิพนธ์
13. สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรการประเมินคุณภาพบัณฑิต และการติดตามผล
14. คุณภาพทั่วไป และการประสานการปฏิบัติงาน
15. ความร่วมมือกับสถาบันอื่นทั้งใน&ต่างประเทศ
16. สหวิทยาการ
17. การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อสังคม

องค์ประกอบหรือขอบข่ายการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้จากการสังเคราะห์ เพื่อใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ ทิศทางนโยบาย และการวางแผนการดำเนินงานทางด้านการบริหารการจัดการศึกษาและ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
2. การบริหารจัดการทรัพยากร และงบประมาณ
3. การพัฒนาองค์ความรู้ การให้ความร่วมมือ การสนับสนุนและการให้บริการทางวิชาการสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ
4. การบริหารและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ระดับบัณฑิตศึกษา
5. การบริหาร การพัฒนา การปรับปรุง การประเมินหลักสูตร และการนำไปใช้
6. การบริหารกิจการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาคุณภาพ การส่งเสริม และ การสนับสนุนกิจกรรมนิสิต / นักศึกษา
7. การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการที่ดี และมีประสิทธิภาพ
8. การบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาบุคลากร อาจารย์ และ การผลิตบัณฑิต

9. การศึกษาค้นคว้าและ การพัฒนาคุณภาพ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์
10. การรักษามาตรฐานคุณภาพทั่วไป การประสานงานและกลไกการควบคุมคุณภาพทางด้าน วิชาการและวิจัย
11. การวัด การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร การประเมินคุณภาพบัณฑิต การติดตามผล ทางการศึกษาและการควบคุมให้มีมาตรฐาน
12. สภาพแวดล้อม บรรยากาศในการเรียนรู้ การทำนุ บำรุง ส่งเสริม ศิลปะ และ วัฒนธรรมไทย เพื่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับระบบคุณภาพและการปรับปรุงคุณภาพ

คุณภาพ มีหลายความหมาย เช่น คุณภาพ คือ การกำหนด มาตรฐานความเป็นเลิศ หรือความต้องการตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือประสิทธิผล และการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด หรือการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คุณภาพ คือ ความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่กำหนด (Conforming to specification) คุณภาพ คือ ความเหมาะสมกับการใช้งาน (Fitness for use) คุณภาพ คือ สิ่งที่สอดคล้องกับลูกค้าต้องการ คุณภาพ คือ คุณภาพของการออกแบบ และคุณภาพของความสอดคล้องในการดำเนินงานที่จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่เจ้าของผลงาน คุณภาพ (Quality) คือ ระดับของความ เป็นเลิศ ที่มี ลักษณะของความดี มีลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการ นำปรารถนา และน่าพึงพอใจ คุณภาพ คือ แบบของความเป็นเลิศ หรือสิ่งที่เหนือหรือดีกว่าปกติธรรมดา

สรุป คำว่า "คุณภาพ หรือ ความเป็นเลิศ" หมายถึง คุณสมบัติและลักษณะ หรือผลของการใช้ ทรัพยากรและ พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านขั้นตอนกระบวนการที่มีการควบคุมตรวจสอบอย่างละเอียดใน ทุกขั้นตอนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ ตามคุณลักษณะที่กำหนด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การปรับปรุงคุณภาพ

Crosby (1991) นักสถิติชาวอเมริกัน ได้เสนอหลักการสำคัญ 14 ขั้นตอนสำหรับการปรับปรุง คุณภาพ เรียกว่า "หลักการ 14 ขั้นตอนของ ครอซบี (Crosby's 14 – Step Quality Improvement) (อ้างใน วารินทร์ สินสูงสุด, 2542 และ พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์, 2540) ได้แก่

- ขั้นที่ 1 คำมั่นสัญญาจากฝ่ายบริหาร (Management)
- ขั้นที่ 2 มีการสร้างทีมปรับปรุงคุณภาพ (Quality Improvement Team)
- ขั้นที่ 3 การวัดคุณภาพ (Quality Measurement)
- ขั้นที่ 4 ต้นทุนของการประเมินคุณภาพ (Cost of Quality Evaluation)
- ขั้นที่ 5 ความตระหนักในคุณภาพ (Quality Awareness)
- ขั้นที่ 6 การกระทำการแก้ไข (Corrective Action)

- ขั้นที่ 7 คณะกรรมการเฉพาะกิจสำหรับโปรแกรมสิ่งบกพร่องหรือความสูญเสีย
- ขั้นที่ 8 การฝึกอบรมระดับหัวหน้างาน (Supervisor Training)
- ขั้นที่ 9 วันสิ่งบกพร่องที่เป็นศูนย์ (ZD DAY) หรือ Zero defects (ZD) day
- ขั้นที่ 10 การตั้งเป้าหมาย (Goal setting)
- ขั้นที่ 11 การกำจัดสาเหตุแห่งการผิดพลาด (Error cause removal)
- ขั้นที่ 12 การรับรู้หรือการยอมรับ (Recognition)
- ขั้นที่ 13 สภาคุณภาพ (Quality Councils)
- ขั้นที่ 14 ทำซ้ำแล้วซ้ำอีก (Do it over again)

องค์ประกอบคุณภาพ 9 ด้านของสำนักงานการอุดมศึกษา หรือทบวงมหาวิทยาลัย

1. ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนงาน
2. การเรียนการสอน
3. กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา
4. การวิจัย
5. การบริการทางวิชาการแก่สังคม
6. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
7. การบริหารและจัดการ
8. การเงินและงบประมาณ
9. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

(สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา หรือ ทบวงมหาวิทยาลัย , 2546)

แนวทางการเข้าสู่ระบบคุณภาพ

รางวัลคุณภาพประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับด้านการศึกษา ของ Malcom Baldrige National Quality Award : MBNQA (2000 Education Criteria for Performance Excellence-Item Listing , 2000 : 22) มี 7 ด้าน ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ
2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์
3. การมุ่งเน้น นิสิต / นักศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง
4. สารสนเทศและการวิเคราะห์
5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล

6. การจัดการกระบวนการศึกษาและการสนับสนุน
7. ผลลัพธ์ในการดำเนินงานขององค์กร

เกณฑ์การตัดสินมาตรฐานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา (MBNQA)

เกณฑ์ตัดสินรางวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศสหรัฐอเมริกา (The Malcolm Baldrige National Quality Award : MBNQA) เป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับนับถือกันอย่างสูงภายในวงการบริหารคุณภาพสำหรับองค์กรแต่ละแห่ง โดยใช้รางวัลเป็นเครื่องหมาย เพื่อแสดงถึงลักษณะความเป็นเลิศในการบริหารจัดการขององค์กรที่มีคุณภาพ ซึ่งรูปแบบระบบรางวัลคุณภาพทางการศึกษา (Baldrige Education Criteria for Performance Excellence Framework : A Systems Perspective) เรียกว่า Baldrige : MBNQA Model

แนวความคิดเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ (Indicators)

แนวความคิดเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ หมายถึง สารสนเทศที่บ่งบอกปริมาณเชิงสัมพันธ์หรือสภาวะของสิ่งที่มุ่งวัดในเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องบ่งบอกสภาวะที่เจาะจงหรือชัดเจน แต่บ่งบอกหรือสะท้อนภาพของสถานการณ์ที่เราสนใจเข้าไปตรวจสอบอย่างกว้างหรือให้ภาพเชิงสรุปโดยทั่วไปซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต หรือตัวบ่งชี้ หมายถึง ข้อความที่บ่งบอกหรือเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามการดำเนินงานหรือสภาวะของระบบ

สรุป ตัวบ่งชี้ หมายถึง สารสนเทศที่มีการแสดงค่าปริมาณและคุณภาพเป็นตัวเลข สำหรับใช้บ่งบอกสถานภาพ หรือลักษณะการบริหารงานวิชาการขององค์กรในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ว่าผลการดำเนินงานมีคุณภาพ บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

ตัวบ่งชี้คุณภาพ

ตัวบ่งชี้คุณภาพ หรือประสิทธิภาพ หมายถึง สถิติ กลุ่มสถิติและข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้สามารถประเมินได้ว่าการดำเนินงานถึงไหนและจะดำเนินงานอย่างไรต่อไป เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยได้ผลผลิตออกมาดีที่สุด มากที่สุด และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด รวมทั้งมีการประเมินผลโครงการและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวบ่งชี้ หมายถึง สิ่งที่แสดงสภาวะหรือชี้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดซึ่งตัวบ่งชี้สามารถวินิจฉัยและช่วยชี้บทบาทหน้าที่ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานขององค์กรประกอบต่างๆ ของการจัดการศึกษาในช่วงเวลาและระดับที่ต้องการจัดหรือตรวจสอบ

ตัวบ่งชี้คุณภาพ หมายถึง สารสนเทศที่มีการแสดงค่าปริมาณและคุณภาพเป็นตัวเลข สำหรับใช้บ่งบอกสถานภาพ หรือลักษณะการบริหารงานวิชาการขององค์กรในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ว่า ผลการดำเนินงานมีคุณภาพ บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติหรือทบวงมหาวิทยาลัย (สิงหาคม 2540)เน้นที่ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) โดย อิงองค์ประกอบ 14 ด้าน (อุทุมพร , 2542) ดังนี้

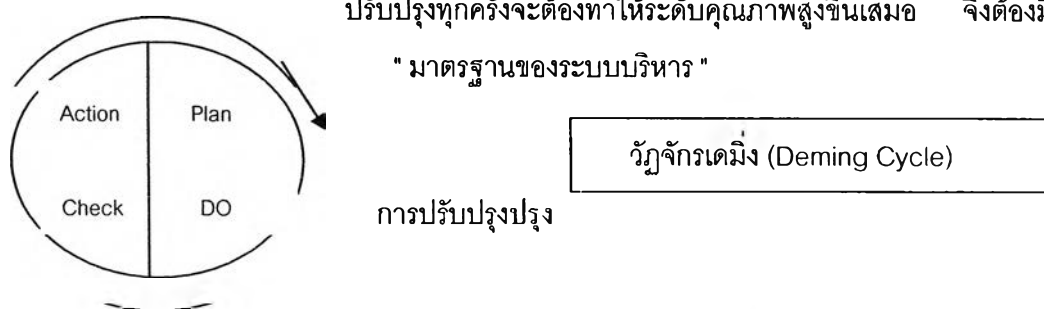
1. องค์กรและกลไกการควบคุมมาตรฐาน
2. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย / สถาบัน
3. หลักสูตร
4. นักศึกษา
5. คณาจารย์ และบุคลากร
6. การเรียนการสอน
7. สื่อการศึกษา และระบบสารสนเทศ
8. อุปกรณ์การศึกษา
9. ห้องสมุด และแหล่งทรัพยากรที่เรียนรู้
10. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้
11. การวัดผลและประเมินผลการศึกษา
12. การวิจัย
13. การบริหารงบประมาณ
14. งานบริการการศึกษา

ตัวบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ

ตัวบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 13 ปัจจัยป้อน 35 ปัจจัยกระบวนการ 13 ปัจจัยผลผลิต และ 7 ปัจจัยผลลัพธ์ เอกสาร การประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา (วรากรณ์ สามโกเศศ , สมศ , 18 กุมภาพันธ์ 2546)

วัฏจักรหรือวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle)

วัฏจักรหรือวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) ของ Dr . W.Edward Deming ชาวสหรัฐอเมริกา คือ การดำเนินการกิจการหมุนเวียนให้ครบทั้ง 4 ขั้นตอน อาจเรียกย่อๆว่า วงจร PDCA ประกอบด้วย การวางแผนคุณภาพ หรือ P (PLAN) และการควบคุมคุณภาพที่ประกอบเป็นการทำงานตามแผนดังกล่าว D (DO) การตรวจสอบผลการทำงาน C (CHECK) และการแก้ไขการทำงาน A (Action) รวมไปถึงการดำเนินการงาน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพขึ้นมาอย่างต่อเนื่องด้วยการวางแผนและควบคุมครั้งใหม่โดยการปรับปรุงทุกครั้งจะต้องทำให้ระดับคุณภาพสูงขึ้นเสมอ จึงต้องมี

รายละเอียด วัฏจักรเดมมิ่ง (Deming Cycle) (วีรพจน์ ลือประสิทธิ์กุล, 2540 : 213-214 อ้างใน พันธุ์ศักดิ์ พลสารมัย) มีดังนี้

1. จัดทำและวางแผน (Plan)
 - 1.1 ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนแล้วกำหนดหัวข้อควบคุม ซึ่งตามปกติได้แก่ Q-C-D-S-M-E (Quality, Cost, Delivery, Safety, Moral, Environment)
 - 1.2 กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่หัวข้อควบคุมแต่ละข้อ
 - 1.3 กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. ปฏิบัติตามแผน (Do)
 - 2.1 หาความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการนั้นด้วยการฝึกอบรมหรือศึกษาด้วยตนเอง
 - 2.2 ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด
 - 2.3 เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อควบคุม
3. ติดตามประเมินผล (Check)
 - 3.1 ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่
 - 3.2 ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้ (ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่
 - 3.3 ตรวจสอบว่าค่า (ของหัวข้อควบคุม) ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่
4. กำหนดมาตรฐานการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผน (Act)
 - 4.1 ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐาน ก็หามาตรการแก้ไข
 - 4.2 ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอเพื่อมิให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก
 - 4.3 ปรับปรุงการทำงานและเอกสารวิธีการทำงานมาตรฐาน

ระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ

- หลักการและเหตุผล
- วัตถุประสงค์
- วิธีดำเนินการและผลผลิตของระบบ
- ตัวบ่งชี้คุณภาพด้านปัจจัยป้อน (INPUT)
- กระบวนการ (PROCESS)
- ผลผลิต (OUTPUT)
- วงจรการดำเนินงาน หรือการให้ข้อมูลย้อนกลับ (วงจร PDCA)
- การประเมินระบบคุณภาพ

หลักการ แนวคิด และ เหตุผล

ระบบจะถูกพัฒนาขึ้นโดยอิงเกณฑ์การประเมินที่เป็นเลิศของรางวัลคุณภาพแห่งสหรัฐอเมริกา (The Malcolm Baldrige National Quality Award) ซึ่งอาศัยหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

- การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์
- ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นลูกค้า
- การเรียนรู้ขององค์กรและบุคลากร
- การให้ความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่
- ความคล่องตัว
- การมุ่งเน้นอนาคต
- การจัดการเพื่อนวัตกรรม
- การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง
- ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและการเป็นพลเมือง
- การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่า

หลักการและแนวคิดต่างๆดังกล่าวมาจากความเชื่อและพฤติกรรมขององค์กรที่มีการดำเนินงานที่ดีทั้งหลักการและแนวคิดนี้จึงเป็นพื้นฐานในการนำความต้องการหลัก มาบูรณาการ ภายในกรอบการจัดการที่เน้นผลลัพธ์เพื่อสร้างพื้นฐานในการปฏิบัติการและการให้ข้อมูลป้อนกลับของผลที่เกิดขึ้น

ลักษณะสำคัญของเกณฑ์

เกณฑ์มุ่งเน้นผลลัพธ์ในการดำเนินงานขององค์กรเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย

1. ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นผู้เกี่ยวข้อง
2. ผลลัพธ์ด้านการเงินและตลาด
3. ผลลัพธ์ด้านทรัพยากรบุคคล
4. ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งรวมถึงผลการปฏิบัติงานขององค์กร และผลการดำเนินงานของ องค์กร

การใช้ตัวบ่งชี้ ตัววัด หรือดัชนีชี้วัด เหล่านี้ประกอบกัน จะทำให้มั่นใจว่ากลยุทธ์มีความสมดุลกัน คือ ไม่ให้มีการเอียงเอนไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไปในระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญๆ ให้ เชื่อมโยงตั้งแต่กล่องแรกจนกล่องสุดท้าย วัตถุประสงค์หลัก หรือเป้าประสงค์ระยะสั้นและระยะยาว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ
2. ได้ตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้
3. ได้แนวทางในการนำตัวบ่งชี้ไปใช้ในการตรวจสอบติดตามประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ
4. ทราบแนวทางการประเมินขีดความสามารถของตนเอง โดยการใช้ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น
5. สามารถนำสารสนเทศที่ได้ จากตัวบ่งชี้ไปใช้ในการพัฒนาระบบ การวางแผน การปรับปรุง แก้ไขต่างๆ และการตัดสินใจ ในการดำเนินภารกิจด้านการบริหารงานวิชาการที่สามารถ บรรลุเป้าหมายได้
6. ช่วยให้บุคลากรสามารถประเมินขีดความสามารถของตนเองได้ด้วยตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้กลไกการควบคุมประสิทธิภาพ และคุณภาพภายในองค์กร
7. ช่วยให้ทราบแนวทางการปรับปรุงด้านการบริหารงานวิชาการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
8. ใช้ระบบคุณภาพ ตัวบ่งชี้คุณภาพสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบคุณภาพเรื่องอื่นๆ ได้ต่อไป